

prevenim dro

Butlletí semestral d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 12 - segon semestre 2004

En aquest número...

Editorial

2

A propòsit de les mesures anunciades per evitar l'exposició a l'aire contaminat per fum de tabac als llocs de treball.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza els efectes de la introducció d'imatges sobre els efectes del tabac en els paquets de cigarretes.

Materials

3

"Buscando al Patas" – per treballar el consum d'alcohol amb joves consumidors (còmic). "Carpeta de salut" – sensibilització sobre la salut i les conductes de risc per a joves (carpeta). "X als k..." – per reflexionar al voltant del cannabis (postals).

En pràctica

4

Orientacions per aplicar tècniques de discussió dirigida en prevenció.

L'opinió

4

Alicia Rodríguez-Martos, psiquiatra experta en drogodependències, vicepresidenta de Socidrogalcohol i representant espanyola i d'aquesta entitat dins d'Eurocare, ens parla d'aquesta organització d'àmbit europeu i d'allò que pot oferir als professionals de la prevenció.

Finestra oberta

5

Presentació de *Salut Jove*, una programació anual d'activitats preventives a Montornès del Vallès que aborda qüestions relacionades amb el consum de drogues, l'afectivitat i la sexualitat i les MTS, entre altres.

Navegant

5

Comentaris i suggeriments per navegar pel web de la Sociedad Española de Investigación sobre Cannabinoides (SEIC), una societat científica orientada a la promoció de la recerca científica sobre els cannabinoides.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris a propòsit de la reedició dels materials del programa de prevenció comunitària *Fem pinya!*, i d'una guia d'aplicació nova, per posar-lo a l'abast dels municipis interessats.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut
Organ Tècnic de Drogodependències

Tot sembla indicar que properament s'establiran mesures legals per evitar l'exposició a un ambient contaminat per fum de tabac a les empreses, i que els clients i els treballadors dels restaurants podran veure respectat el seu dret a respirar un aire lliure de fum. Són, sens dubte, iniciatives que proven de fer compatible el dret que tots tenim a protegir la nostra salut, amb la *llibertat* de seguir fumant de les persones que depenen del tabac. Les iniciatives adreçades a prevenir els efectes negatius del tabaquisme sobre la salut pública afecten el conjunt de la població, fumadors i no fumadors. Resulta curiós, doncs, que sovint s'intenti confondre l'opinió pública apel·lant a una suposada persecució als fumadors per part d'aquestes iniciatives, quan, és precisament l'activitat de la indústria tabaquera –amb el seu afany per mantenir els seus importants beneficis econòmics– el que representa una greu amenaça per a la salut de tothom.

Cop d'ull a la recerca

Advertiments sanitaris en els paquets de cigarretes

Des de fa anys, les autoritats sanitàries de molts països obliguen els fabricants de tabac a incloure en els paquets de cigarretes advertiments sobre els riscos associats a l'hàbit de fumar. Amb aquests missatges impresos es pretén contribuir a evitar que els adolescents i els joves s'iniciïn en el consum de cigarretes, i motivar els fumadors perquè abandonin el seu hàbit.

No fa gaire temps, els mitjans de comunicació es van fer ressò de la possible introducció a Europa d'una iniciativa implantada a diversos països del món, consistent en imprimir en els paquets de cigarretes imatges desagradables sobre malalties causades pel consum de tabac. Sovint s'ha criticat la inclusió de textos o imatges amb advertències sobre els riscos del tabac argumentant que podrien crear un malestar innecessari, que serien ignorats pels fumadors o que, fins i tot, provocarien un rebuig que es podria traduir en un increment del consum.

Un estudi publicat fa uns mesos analitza els efectes de la introducció d'imatges sobre els efectes del tabac en els paquets de cigarretes, entre els fumadors canadencs (Hammond et al., 2004). Per fer aquest estudi, els autors van entrevistar telefònicament una mostra de fumadors pocs mesos després que s'introduïssin les imatges amb advertiments sobre el tabac. Tres mesos més tard, van fer una segona enquesta, de seguiment. En total, van participar en l'estudi 616 fumadors representatius de la població fumadora del Canadà.

Els fumadors que van sentir por o disgust amb els missatges sobre els efectes del tabac van ser els que van fer més intents per abandonar o reduir el seu consum..

Els resultats d'aquest treball posen de manifest que molts fumadors es van sentir afectats per les imatges que contenen els paquets de cigarretes: el 44% van declarar que aquests missatges els havien fet sentir por, i un 58% que havien experimentat disgust. El 19% dels fumadors interrogats afirmava també que els advertiments impresos els havien fet fumar menys, mentre que tan sols un 1% declarava haver fumat més per efecte dels advertiments impresos.

Només un 13% dels fumadors va declarar que els advertiments impresos no es corresponien amb la realitat, i un 27% considerava excessiva la informació impresa. Contrastant amb aquesta perspectiva, un 50% dels fumadors demanaven poder disposar de més informació sobre els efectes del tabaquisme en els paquets de cigarretes.

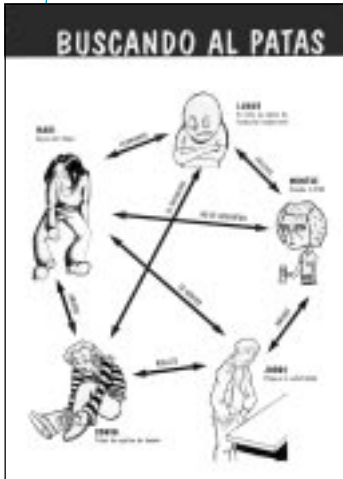
Els efectes dels advertiments impresos sobre el consum de cigarretes van ser més grans entre els fumadors que havien admès que els missatges els havien generat por o disgust, ja que va ser precisament aquest subgrup de fumadors el que va fer més intents per abandonar o reduir el consum de tabac.

Els autors conclouen que els advertiments impresos en els paquets de cigarretes aconsegueixen el seu objectiu de provocar preocupació per les conseqüències sanitàries del consum de tabac i, encara més important, no semblen tenir efectes contrapreventius.

Per seguir llegint: Hammond D, Fong GT, McDonald PW, Brown KS, Cameron R (2004) «Graphic Canadian cigarette warning labels and adverse outcomes: Evidence from Canadian smokers». *American Journal of Public Health*. 94(8):1442-1445.

Buscando al Patas

Còmic que tracta del consum d'alcohol per part dels joves i que és el resultat d'un treball conjunt realitzat per membres de dues associacions de joves i del casal de joves de Santa Coloma de Gramenet, a més d'un tècnic del programa municipal de prevenció d'aquesta ciutat. Adreçat bàsicament a joves consumidors, i pensat per al seu ús en espais informals sense precisar d'un treball educatiu paral·lel, pot ser també d'utilitat en l'àmbit de l'ensenyament secundari.

Consta de 8 pàgines amb textos en castellà, que inclouen cinc històries dibuixades en blanc i negre per cinc artistes diferents. Totes estan protagonitzades per un grup de joves amb imatges i vides arquetípiques, i plantegen situacions problemàtiques o de risc habituals entre els bevedors joves en situacions de festa: sexe amb risc de MTS, intimidació de noi a noia, conducció, intoxicació, baralles. Destaca l'atenció posada per evitar la discriminació

per raó de sexe en les situacions plantejades. Orientat cap a la reducció de riscos i danys, contempla també l'opció de l'abstinència, tot proposant la realització d'activitats alternatives al consum d'alcohol en el temps d'oci, a més d'informar sobre la manera d'obtenir més informació o suport especialitzat.

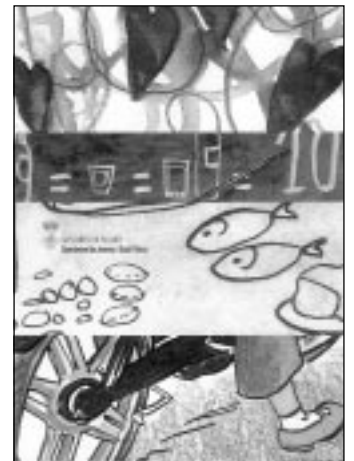
Més informació: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. EPD. Tel: 934 624 000

Carpeta de salut

Material de sensibilització sobre la salut i les conductes de risc adreçat als joves (alumnes de segon cycle d'ESO, batxillerat, PTT, UEC, etc.) editat per l'Ajuntament de Palamós en el marc de del programa de prevenció de les drogodependències d'aquest municipi, amb el suport de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat i del Consell Comarcal del Baix Empordà.

Elaborat pel Grup Aceda amb la col·laboració de professionals dels serveis de salut i educació i d'entitats especialitzades del territori, consta d'una carpeta amb 9 separadors, cadascun dels quals inclou informació sobre un aspecte concret: sexualitat, MTS, alimentació, accidents de trànsit, tabac, cannabis, drogues de disseny, cocaïna i alcohol. Destaca el seu disseny gràfic –vistós i atractiu– i el fet d'incorporar informació en un material (carpeta escolar) que té utilitat per si mateix, la qual cosa el fa susceptible de ser conservat, afavorint d'aquesta manera el debat i la reflexió, tant entre iguals com a casa, on rarament passa desapercebut atesa la seva visibilitat.

Més informació: Ajuntament de Palamós - PIJ. Tel: 972 313 739

X als k...

Conjunt de 6 postals dissenyades per l'associació PDS i editades conjuntament pels ajuntaments de La Roca del Vallès i de Vilanova del Vallès, amb el suport de la Diputació de Barcelona, com a part dels materials d'una campanya: "Cannabis: Informa't, Decideix i Actua", que inclou diferents activitats integrades en el programa de prevenció d'aquests municipis.

És tracta d'un material adreçat als adolescents amb l'objectiu d'afavorir la reflexió en relació al consum recreatiu de cannabis, que en el seu tractament gràfic combina el factor sorpresa (jugant amb imatges de diferents espècies

de micos) amb un tractament cromàtic que sovint s'associa amb el cannabis (basat en el verd, groc i vermell). Una frase

escrita amb el llenguatge que fan servir els joves en els seus missatges de telèfon

mòbil (SMS) adreça cada postal a un perfil diferent de relació amb el cannabis: no interessats, dubitatius, experimentadors, consumidors, imitadors i indiferents. Al seu revers (on el tractament gràfic continua essent important) les postals aporten elements per a la reflexió pensats per a cadascun dels perfils anteriors.

Més informació: Ajuntament de La Roca del Vallès. Tel: 938 422 016

Discussió dirigida

La discussió dirigida és una tècnica de treball en grup molt utilitzada en activitats de prevenció. Consisteix en demanar als membres d'un grup que trobin la solució a un problema o que intercanviïn experiències, idees, creences o opinions sobre un tema d'interès comú. Es diferencia d'una conversa o d'un debat corrent pel fet que l'intercanvi d'informació té lloc sota la supervisió i control d'un professional entrenat per conduir i facilitar la discussió.

Què podem fer si ningú es decideix a començar? Si els participants es mostren inhibits o tenen dificultats per iniciar la discussió, el monitor pot formular una pregunta oberta (cal evitar les que permeten respondre "sí" o "no") sobre el problema plantejat o el tema en discussió. També pot suggerir possibles solucions i demanar que el grup les accepti o rebutgi, iniciant així el debat. Alhora, convé disposar els participants en cercle o semicercle, de manera que es puguin veure i comunicar amb comoditat. Això va bé per iniciar la discussió i per la resta del procés.

I després què? Un cop iniciada la discussió el monitor s'ha de limitar a guiar el procés, centrar el tema i destacar els aspectes més rellevants que vagin sorgint. Alhora, el monitor, amb una actitud amable però directiva, ha de procurar mantenir un clima de cordialitat i acceptació entre els

participants, evitant enfrontaments, crítiques sistemàtiques, burles, ironies, etc.

I si la discussió deriva cap altres temes? Si el debat es desvia dels objectius fixats el monitor ha de mirar de reconduir-lo: fent una síntesi del que s'ha comentat fins aquell moment, destacant algun aspecte important que s'ha passat per alt, o formulant una pregunta que torni a situar el grup dins dels objectius de la discussió.

I si hi ha algú que no pren part en la discussió? Una de les funcions del monitor en una discussió guiada és estimular la participació de tots els membres del grup. Això implica detectar, tant els participants que monopolitzen la discussió –per limitar-los l'ús de la paraula– com els que són reticents a expressar els seus punts de vista –per animar-los a fer-ho.

Cal que el monitor també aporti les seves opinions? El monitor pot suggerir, informar, guiar i estimular, però no convé que aporti al grup les seves opinions personals. En tot cas, no hauria d'anar més enllà de destacar les idees interessants i les propostes adequades dels participants.

I com s'ha d'acabar una discussió dirigida? Abans de cloure l'activitat convé resumir els punts més importants que hagin sorgit durant la discussió i proposar unes conclusions que facin referència als objectius plantejats per a l'activitat.

L'opinió

Alicia Rodríguez - Martos *Alicia Rodríguez-Martos és una psiquiatra amb una àmplia trajectòria professional en l'àmbit de les drogodependències. Autora de múltiples publicacions, ha dirigit o participat en un gran nombre d'investigacions, principalment sobre alcoholisme. És membre de diferents societats científiques, com ara Socidrogalcohol, de la que és vice-presidenta i representant de l'entitat, i d'Espanya, dins d'Eurocare. En aquestes línies parla d'aquesta darrera organització i de què pot oferir als professionals de la prevenció.*

EUROCARE és una aliança d'organitzacions no governamentals constituïda l'any 1990 a rel de la preocupació per l'impacte que la Unió Europea podia tenir sobre les polítiques de l'alcohol als Estats membre. Actualment compte amb 56 organitzacions afiliades de 26 països i manté relacions estretes amb organitzacions europees i internacionals, com ara la Comissió Europea i l'Organització Mundial de la Salut.

El seu objectiu és advocar per la prevenció del dany relacionat amb l'alcohol a Europa, tant pel que fa a la morbiditat i la mortalitat, com a la discapacitat i als conflictes socials. Alhora, la seva estratègia es basa en la col·laboració, el treball en xarxa i l'*advocacy*, és a dir, la defensa de tot allò que sembli important per reduir l'im-

pacte negatiu del consum d'alcohol. Però, per advocar cal tenir dades basades en l'evidència i saber quan, com, on i de quina manera convé presentar les reflexions per a que siguin tingudes en compte a l'hora d'establir normatives i polítiques vinculades amb les drogues.

EUROCARE considera que són necessàries mesures legislatives que permetin un balanç més coherent entre la reducció de la demanda i la reducció de l'oferta.

Per complir la seva missió, EUROCARE centra els esforços en: a) Crear i mantenir vincles entre organitzacions que treballen per reduir el dany relacionat amb l'alcohol; b) Influir sobre els òrgans de decisió de la política europea, advocant per polítiques

basades en l'evidència, especialment pel que fa a la prevenció; c) Monitoritzar les iniciatives polítiques i les estratègies de marketing de la indústria; i d) Publicar informes i declaracions de posició, partint de l'evidència científica.

Per als professionals que treballen en prevenció, EUROCARE és una referència pel seu rigor i per l'evidència científica en que basa les seves recomanacions. També els pot ajudar a advocar en pro d'una política eficaç sobre l'alcohol davant aquells que prenen decisions en el seu entorn. A més, el seu web (www.eurocare.org) conté documents d'anàlisi i de presa de posició sobre "alcohol i conducció" o sobre les "organitzacions sobre aspectes socials de l'alcohol" que promou la indústria alcohòlica.

Salut Jove!

Salut Jove és un programa de prevenció en el consum de drogues i alcohol entre els joves que organitza l'Ajuntament de Montornès del Vallès, amb el suport de l'Òrgan Tècnic de Drogodependències i la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i el Consell Comarcal del Vallès Oriental. Els orígens del programa *Salut Jove* es remunten una dècada enrere, quan l'IES del municipi va proposar a l'Ajuntament treballar des d'una vessant preventiva diferents aspectes relacionats amb la salut dels joves. Això va donar lloc a la programació d'un cicle anual de *xerrades preventives per a adolescents*. Més endavant, l'aparició de noves necessitats va propiciar que s'anessin ampliant les activitats programades per tal de donar cabuda a les propostes d'altres professionals que, des de diferents equipaments del municipi, també intervenen amb els joves. Amb el temps, això ha esdevingut una programació anual d'activitats preventives, aplegades sota un lema comú: *Salut Jove*, que aborda en cicles monogràfics, qüestions relacionades amb el consum d'alcohol i altres drogues, l'afectivitat i la sexualitat, les malalties de transmissió sexual o els trastorns alimentaris, entre altres.

La programació d'enguany corresponent al cicle monogràfic sobre "Prevenció en el consum de drogues i alcohol" ha inclòs activitats molt diverses, tant en l'àmbit escolar (per alumnes de l'IES, professors i pares i mares), com obertes a la població (per als joves en general, per a músics, etc.). Aquestes activitats, de caire molt divers, han inclòs: 1. Visites guiades i formació per a l'aplicació d'activitats sobre l'exposició "*Febre del divendres nit*" (joc de rol sobre els riscos presents en les nits de marxa); 2. Xerrades i debats (d'informació sobre les drogues, de sensibilització sobre els riscos de l'alcohol, sobre el paper de la família en la prevenció del consum de drogues, etc.); 3. Tallers de prevenció en el consum de drogues (de caire general i centrats en el cannabis); 4. Narracions per a joves i adults ("*Retorns a la follia o deixa'm que t'expliqui un conte de drogues*"); i 5. Representacions teatrals ("*No em ratllis*").

Les activitats anteriors s'han aplicat d'una manera concentrada, al llarg de dos mesos, a diferents espais de la vila (IES, Teatre Municipal, Casal de Cultura, Casal de Músics, Biblioteca, etc.), i ha estat a càrrec, principalment, d'entitats especialitzades, com ara Teatreacció, GASS o PDS.

Les activitats anteriors s'han aplicat d'una manera concentrada, al llarg de dos mesos, a diferents espais de la vila (IES, Teatre Municipal, Casal de Cultura, Casal de Músics, Biblioteca, etc.), i ha estat a càrrec, principalment, d'entitats especialitzades, com ara Teatreacció, GASS o PDS.

Més informació: Ajuntament de Montornès del Vallès. Tel: 935 721 170 ext. 3

Navegant

Sociedad Española de Investigación sobre Cannabinoides (SEIC)

La Sociedad Española de Investigación sobre Cannabinoides (SEIC) és una societat científica formada per investigadors que treballen en el camp dels cannabinoides des de diferents disciplines i metodologies. Els seus objectius s'orienten a la promoció de la recerca científica sobre els cannabinoides. A tal fi, organitza reunions, seminaris i altres actes per facilitar l'intercanvi de coneixements entre els investigadors, promou activitats de formació per transferir a la societat el significat i la repercussió dels avenços científics i ofereix assessorament al sector públic i privat en relació als cannabinoides.

El seu web –molt auster, però amb continguts interessants– permet accedir, a més d'informació sobre la societat i sobre cursos, congressos i notícies relacionades amb el seu àmbit d'actuació, a una secció de publicacions que inclou un butlletí electrònic trimestral (el primer número correspon a gener-març de 2002), amb continguts relacionats principalment amb els aspectes bioquímics i moleculars dels cannabinoides i les seves aplicacions terapèutiques, però que també inclou apartats de major interès per als tècnics de prevenció, com ara articles de revisió sobre el "síndrome amotivacional" o sobre les relacions entre l'ús de cannabis i la psicosis. Aquesta secció també dóna accés a una "Guia Básica sobre los Cannabinoides", finançada pel Plan Nacional sobre Drogas, que es pot baixar en format pdf. Tot això es completa amb una secció d'enllaços.

Adreça del web: <http://www.ucm.es/info/seic-web/>

Material per impulsar el servei responsable de begudes alcohòliques. L'Ajuntament de Canovelles ha editat tres targetes adreçats als propietaris i personal del sector de l'oci i la restauració del municipi amb l'objectiu de promoure el servei responsable de begudes alcohòliques i estimular la seva participació en un taller de formació sobre aquestes tècniques. L'acció s'emmarca dins del programa local de prevenció de drogodependències. Més informació al telèfon: 938 618 983.

Enquesta Escolar 2004. Realitzada sobre una mostra de 25.521 alumnes de 14 a 18 anys de 573 centres d'ensenyament secundari de tot l'Estat, s'emmarca en el seguiment que des de 1994, fa cada dos anys el Pla Nacional sobre Drogues per obtenir informació periòdica sobre la situació i les tendències del consum de drogues entre els joves. Hi trobareu un resum dels seus resultats a: <http://www.msc.es/pnd/observa/pdf/escolar2004.pdf>

Tercera Conferència Latina de reducció de daños relacionados con los usos de drogas (CLAT3). Organitzada pel Grup Igja, se celebrarà a L'Hospitalet de Llobregat del 30 de juny al 2 de juliol de 2005. Reunirà, principalment, participants de països del sud d'Europa i d'Amèrica Llatina i comptarà amb traducció simultània a cinc idiomes. Més informació: <http://www.clat3.org>

PROTEGO, ara també en castellà. Desenvolupat originàriament en català per l'associació PDS amb el suport del Departament de Benestar Social de la Generalitat, aquest programa de prevenció familiar selectiva adreçat a pares i mares de preadolescents en risc ha estat editat ara en castellà mercès al suport del Plan Nacional sobre Drogas. Es pot baixar en pdf de: <http://www.msc.es/pnd/publica/pdf/Protego.pdf> i demanar més informació a pds@pdsweb.org

El calaix

Fem pinya! a l'abast d'altres municipis! *Fem pinya!* és un programa de prevenció comunitària desenvolupat per PDS en el marc del Programa Municipal de Prevenció de Drogodependències de Canovelles (*veieu Prevenim.DRO, núm. 4*). Busca retardar (si més no) el consum de drogues entre els joves de 11 a 12 anys i apropar-los als serveis comunitaris del territori, promovent alhora respostes participatives davant els reptes socials. Consta de cinc sessions (que s'apliquen a diferents equipaments comunitaris per part dels seus professionals) i d'una festa de cloenda. Atès el seu caràcter extraescolar, la participació és voluntària. Tanmateix, a Canovelles cada any (en fa cinc que s'aplica) un 25% dels joves als quals s'adreça completen el programa.

Ara, amb el suport del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya, i la complaença de l'Ajuntament de Canovelles, l'associació PDS ha reeditat els seus materials bàsics (àlbum i col·lecció de cromos) i ha elaborat una "Guia d'aplicació" nova, en un nombre suficient per posar aquest programa (que va obtenir una Menció d'Honor en la categoria de "prevenció comunitària" en l'edició de 2002 dels Premis Reina Sofia Contra les Drogues" de la Fundació CREFAT) a l'abast d'altres municipis interessats en la seva aplicació.

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Telèfon: 934 307 170

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
 Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba
 Disseny: E. Bosch
 Fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
 Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
 Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona
 Tel: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>